

Сезона 2015/2016

Петак, 10. јун 2016. године
Задужбина Илије М. Коларца у 20 часова

Циклус: За заљубљене

Диригент: **Фабрис Болон**
Солиста: **Јулијана Банзе**, сопран

Рихард Вагнер
Тристан и Изолда – Прелудијум за III чин

Трајање: око 8 минута

Рихард Вагнер
Тристан и Изолда – Ноћна музика из II чина

Трајање: око 10 минута

Рихард Вагнер
Песме Матилде Везендонк за глас и оркестар WWV91

Анђео
Мируј!
У стакленику
Туговања
Снови

Трајање: око 20 минута

Хектор Берлиоз
Ромео и Јулија – одломци

Љубавна сцена
Скерцо краљице Маб
Ромео је сам, Свечаности код Капулетија

Трајање: око 39 минута

Концертмајстор: Тијана Милошевић

Животни пројекат **Рихарда Вагнера** (1813-1883), тетралогичка *Прстен Нибелунга*, био је круна настојања да у оперским делима кроз концепт *Gesamtkunstwerk* (јединственог уметничког дела) обједини музику и драму, као и поетске и визуелне елементе. После Вагнерових младалачких дела (*Виле*, *Забрана љубави*), његов оперски опус развијао се

на традицији романтичарске опере (*Риенци, Холанђанин луталица, Танхојзер, Лоенгрин*). Вагнеров есеј *Опера и драма* из 1851. године донео је преокрет у његовом третману опере, а његови примери реализовани су у четири опере из циклуса *Прстен Нибелунга – Рајнско злато, Валкире, Зигфрид и Сумрак богова*. Тематика ових опера потиче из германске митологије – исландске поеме *Еда*, као и скандинавске *Саге о Нибелунзима*, чије је приче композитор ујединио, а затим модификовао за либрета, пишући их обрнутим редом од садашњег редоследа у тетралогии. Током рада на *Зигфриду* компоновао је још једно ремек-дело, оперу *Тристан и Изолда*, према средњовековној Љубавној легенди, чији се музички језик сматра почетком модерне музике, као и комичну оперу *Мајстори певачи*, обе у традицији класичне опере. Последња опера коју је написао је *Парсифал*.

Овом приликом слушаћемо два одломка из опере *Тристан и Изолда*, несрећне Љубавне приче између младог краљевевића Тристана и принцезе Изолде. Кулминација и разрешење драме одвијају се у финалном, III чину. Тристан је умро, а Изолда пева љубавну песму растанка, пре него што и сама умире. Доживљава визију Тристана, који је отишао на други свет. Она, која једина то види, одлази у смрт да му се придружи. Из њихових гробова израсла су два стабла, чије су се гране нераскидиво испреплетале.

Пет песама за женски глас и клавир **Рихарда Вагнера** данас су познате под називом **Песме Матилде Везендонк**. Ове песме на стихове поменуте песникиње и Вагнере пријатељице, и носе наслове *Анђео, Мируј, У стакленику, Туговања и Снови*, компоноване су у време када је Вагнер радио на својој опери *Тристан и Изолда*. Данас је ово дело, уз *Зигфридову идилу* Вагнерово најизвођеније остварење које не припада оперској сцени.

Матилда Везендонк била је супруга једног од Вагнерових покровитеља, кога је композитор упознао у Цириху, у време када је био у избеглиштву из Саксоније, након Мајског устанка у Дрездену, 1849. године. Тада је са супругом Мином живео у егзилу, у малој кући у оквиру Везендонк имања. Постоје инсинуације да су Матилда и Вагнер били у вези, што је остало недоречено. Ипак, очигледна међусобна привлачност снажно је утицала на Вагнеров стилски израз и концепцију *Тристана и Изолде*.

Вагнер је дело продао издавачу 1860. године, под именом *Пет песама за женски глас*, а аутор текста том приликом није био наведен. Име Матилде Везендонк је обелодањено тек након њене смрти, 1902. године, док су полемике у вези са делом постојале од самог почетка. И даље постоје сумње у намере Вагнера да напише циклус песама или сет индивидуалних песама. Сам аутор је две песме назвао студијама за *Тристана и Изолду*, користећи по први пут одређене музичке идеје које је касније користио у опери. У песми *Снови* очигледни су корени Љубавног дуета из II чина, док У зеленој башти користи материјал који је касније развио у прелудијуму за III чин.

Након иницијалне верзије за глас и клавир, Вагнер је оркестрирао *Снове* за камерни оркестар, који је изведен на Матилдин рођендан, као серенада испод њеног прозора, након тога су песме из циклуса углавном извођене одвојено.

Аранжман за пун оркестарски састав урадио је Феликс Мотл, признати диригент Вагнерових дела, а током година се утемељила пракса извођења песама као јединственог циклуса.

Стварање хорске симфоније према Шекспировом *Ромеу и Јулији* дуго је било у плану **Хектора Берлиоза** (1803-1869). Првобитна инспирација за компоновање оваквог дела

настала је када је Берлиоз присуствовао продукцији *Хамлета* са прелепом Херијет Смитсон у улози Офелије. Поред тога што је био импресиониран Шекспировим делом, млада глумица га је у потпуности опчинила, и у наредним годинама постала његова опсесија. Потом, након тријумфалне премијере *Харолда у Италији* 1834. године, Берлиоз је од виолинског виртуоза Никола Паганинија добио поруџбину да напише дело, уз поруку: *Бетовен је мртав, и само Берлиоз може да га оживи*. Берлиоз је оставио друге пројекте и усредсредило се само на рад на овом делу. Тако је настала драмска симфонија за солисте, хор и оркестар, *Ромео и Јулија*.

Ромео и Јулија представља својеврстан омаж Шекспиру: богатству његове имагинације, огромном опсегу осећања и расположења, разноликој поетској инвенцији и формалној слободи. Одлучивши да избегне позоришне конвенције, Берлиоз је као модел за *Ромео и Јулију* узео Бетовенову Девету симфонију са хорским финалом. Црпећи инспирацију из Бетовеновог начина употребе вокалних и драмских елемената у симфонијском делу, Берлиоз је одлучио да емоције Ромео и Јулије изрази инструментално, док је наративне елементе наменио гласовима. Тако је ова симфонија структурално подељена на седам делова, при чему се тежиште се налази на оркестру. Гласови се користе спорадично, све до њиховог пуног ангажовања у финалу.

Берлиоз је партитуру посветио Паганинију који је умро пре првог извођења *Ромео и Јулије*. Премијера одржана на Париском конзерваторијуму, са 200 музичара на сцени, доживела је велики успех, те се ово дело и данас сматра једним од Берлиозових најзрелијих и најуспешнијих остварења.

Вечерас слушамо избор оркестарских нумера из ове монументалне симфоније која у интегралној верзији траје 95 минута.

Асја Радоњић